

РЕЦЕНЗІЯ

**офіційного рецензента, доктора медичних наук, професора ЗВО
кафедри шкірних та венеричних хвороб з курсом ПО
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
Дмитренко Світлани Володимирівни
на дисертаційну роботу аспіранта кафедри нервових хвороб
ВНМУ ім. М.І. Пирогова Гунас Марини Михайлівни: «Конституціональні
особливості будови тіла у осіб, що страждають на множинний склероз та їх
вплив на перебіг хвороби», представлену до захисту у спеціалізовану вчену
раду ДФ 05.600.156 при Вінницькому національному медичному університеті
ім. М.І. Пирогова, що утворена згідно до наказу ректора ЗВО ВНМУ
ім. М.І. Пирогова № 24 від 05 лютого 2026 р. на підставі рішення Вченої ради
ВНМУ ім. М.І. Пирогова № 7 від 05 лютого 2026 р. з правом прийняття до
розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня
доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 222 «Медицина»**

1. Ступінь актуальності обраної теми

Множинний склероз є однією з провідних причин інвалідизації осіб молодого та середнього віку, що визначає його вагомe медичне та соціально-економічне значення. Поліморфізм клінічних проявів, прогресуючий перебіг захворювання та зростання кількості хворих зумовлюють необхідність удосконалення підходів до оцінки ризику виникнення та прогнозування його клінічної динаміки.

Попри розвиток нейровізуалізаційних, імунологічних і генетичних методів, роль конституціональних особливостей будови тіла при множинному склерозі залишається недостатньо вивченою. Антропометричні та соматотипологічні показники можуть виступати морфологічними маркерами схильності до

захворювання та особливостей його перебігу, що визначає перспективність їх дослідження.

Важливим напрямом є розробка математично обґрунтованих моделей, які дозволяють диференціювати пацієнтів залежно від ступеня інвалідизації та прогнозувати перебіг захворювання, що може бути використано для персоналізації лікувально-реабілітаційних заходів. У контексті розвитку персоналізованої медицини вивчення конституціональних особливостей будови тіла у хворих на множинний склероз української популяції є актуальним та своєчасним.

Таким чином, дисертаційне дослідження Гунас Марини Михайлівни є актуальним і має важливе значення для сучасної неврології, клінічної морфології, поєднуючи фундаментальний науковий підхід із чітко окресленими практичними перспективами.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертації Гунас Марини Михайлівни характеризується продуманим дизайном дослідження та коректним добором методів. Клінічний компонент забезпечив встановлення діагнозу множинного склерозу відповідно до критеріїв Мак-Дональда (2017) та стратифікацію хворих за ступенем інвалідизації за шкалою EDSS. Антропометричні й соматотипологічні методи дозволили охарактеризувати особливості будови тіла у 35 чоловіків і 59 жінок із множинним склерозом у порівнянні з контрольною групою з 82 практично здорових чоловіків і 101 жінки.

Статистичний аналіз проведено з використанням ліцензійного програмного забезпечення «Statistica 6.0» із застосуванням непараметричних методів і покрокового дискримінантного аналізу. Отримані результати використано для побудови прогностичних моделей ризику виникнення та особливостей перебігу захворювання.

Узагальнення та інтерпретація результатів виконані на сучасному методологічному рівні. Встановлено численні достовірні відмінності антропометричних і соматотипологічних показників та компонентного складу маси тіла між хворими та практично здоровими особами, а також між групами з різним ступенем інвалідизації. Визначено прояви статевого диморфізму та «субпатологічного» конституціонального типу при множинному склерозі.

Структура дисертації є логічною та завершеною. Робота містить розгорнутий огляд літератури, опис загальної методики, два розділи власних досліджень, узагальнення результатів, висновки та практичні рекомендації. Значний обсяг ілюстративного матеріалу та список використаних джерел свідчать про ґрунтовність опрацювання теми та належну орієнтацію здобувачки в сучасному науковому інформаційному полі.

Публікаційна активність здобувача відповідає вимогам до дисертаційних робіт. Основні положення дисертації висвітлено у дванадцяти наукових працях, серед яких вісім статей у фахових журналах України (одна – у виданні, включеному до бази Scopus, дві – до бази Web of Science), що підтверджує належну апробацію результатів дослідження. Матеріали дисертації апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях. Отримано свідоцтво про реєстрацію авторського права на комп'ютерну програму «Multiple sclerosis».

Сукупність цих досягнень свідчить про високий науковий рівень дисертації, належну апробацію її результатів та їх практичну значущість.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

У дисертаційній роботі здобувачки отримано низку результатів, що мають виразну наукову новизну як у площині конституціональної морфології, так і в контексті клінічної неврології. Вперше для українських чоловіків та жінок, які

страждають на множинний склероз, побудовано систематизовану шкалу процентильних меж антропометричних, соматотипологічних показників і компонентного складу маси тіла, окремо для загальних груп і для груп з легкими, помірними та помірно-тяжкими порушеннями. Це створює базу порівняння для подальших досліджень і дозволяє об'єктивно оцінювати ступінь відхилення індивідуальних показників від характерних для популяції та для хворих значень.

Новим є комплексний аналіз відмінностей між практично здоровими й хворими на множинний склероз чоловіками та жінками у загальних групах і при різному ступені інвалідизації. Уперше показано, що множинний склероз асоціюється з розгорнутим спектром змін кефалометричних параметрів, тотальних, поздовжніх, поперечних і обхватних розмірів тіла, товщини шкірно-жирових складок, компонентів соматотипу та показників компонентного складу маси тіла, які вказують на специфічний «субпатологічний» конституціональний тип.

Окрему наукову цінність становить те, що в межах груп хворих з різним ступенем інвалідизації виявлено селективні, але чіткі відмінності ширини дистальних епіфізів довгих трубчастих кісток, обхватних параметрів, компонентів соматотипу та компонентного складу маси тіла, що можна розглядати як морфологічні індикатори прогресування хвороби, насамперед у чоловіків із помірними та помірно-тяжкими порушеннями.

Вперше детально охарактеризовано прояви статевого диморфізму при множинному склерозі в аспекті будови тіла: встановлено, що у загальних групах і групах із різним ступенем інвалідизації у чоловіків, як правило, вищі значення більшості розмірів голови, тотальних, поздовжніх, поперечних та обхватних показників і компонентів м'язової та кісткової маси, тоді як у жінок вираженішими є окремі показники товщини шкірно-жирових складок на кінцівках.

Результати досліджень, виконаних дисертанткою, повністю викладені в її опублікованих працях.

4. Наукова обґрунтованість та відповідність темі дисертації

отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Достовірність і наукова обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження забезпечені чітким дотриманням попередньо спланованого протоколу, застосуванням методів дослідження, що відповідають сучасним вимогам доказової медицини, коректним добором контингенту спостережень і поділом його на групи за заздалегідь визначеними критеріями, а також використанням адекватних статистичних процедур для перевірки гіпотез. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертації логічно випливають з одержаних даних, їх узагальнення та критичного співставлення з літературними відомостями, утворюючи цілісну завершену концепцію проведеного дослідження.

Отже, результати дослідження та побудовані на їх основі наукові положення, висновки й практичні рекомендації дисертаційної роботи є внутрішньо узгодженими, методологічно виваженими та науково обґрунтованими.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертанткою в повному обсязі виконано поставлене наукове завдання, що полягало у дослідженні конституціональних особливостей будови тіла у хворих на множинний склероз, встановленні їх зв'язку з перебігом захворювання та розробці підходів до прогнозування його перебігу. Для досягнення поставленої мети проведено клініко-антропометричне обстеження хворих і практично здорових осіб, виконано порівняльний аналіз антропометричних, соматотипологічних і компонентних показників, а також побудовано дискримінантні моделі, що дозволяють оцінити ймовірність розвитку та особливості перебігу множинного склерозу. Дисертант успішно вирішив поставлене наукове завдання під час виконання дослідження на високому науковому рівні.

У процесі виконання роботи здобувачка самостійно здійснила інформаційно-аналітичний пошук, провела аналіз наукової літератури, організувала та виконала обстеження контингенту хворих на множинний склероз і практично здорових осіб. Виконала збір первинних даних, антропометричні та соматотипологічні вимірювання, оцінку компонентного складу маси тіла, формування й статистичну обробку електронної бази даних; дисертантка написала основні розділи дисертації, виклала результати дослідження та сформулювала практичні рекомендації. Під керівництвом наукового керівника проведено узагальнення матеріалу й формулювання остаточних висновків. Таким чином, авторка дисертаційної роботи в повному обсязі продемонструвала оволодіння методологією наукової діяльності.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Проведені в дисертаційній роботі дослідження суттєво доповнюють теоретичні уявлення про конституціональні маркери множинного склерозу. На основі аналізу антропометричних, соматотипологічних показників і показників компонентного складу маси тіла показано, що будова й розміри тіла можуть виступати важливою ланкою у формуванні індивідуальної схильності до виникнення та більш тяжкого перебігу захворювання. Отримані дані дозволяють виділити морфологічні предиктори ризику та розглядати множинний склероз не лише як імунозапальну, але й як частково конституціонально обумовлену патологію, що має вагоме значення для розвитку теорії конституціональної медицини.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що на основі встановлених антропо-соматотипологічних особливостей розроблено й обґрунтовано спосіб діагностики ризику виникнення та особливостей перебігу множинного склерозу із використанням дискримінантних моделей, реалізованих у вигляді комп'ютерної програми "Multiple sclerosis". Програма, спираючись на комплекс антропометричних показників пацієнта, автоматизує визначення належності або неналежності до групи ризику та оцінює ймовірний характер

перебігу хвороби, що може бути використано як додатковий інструмент для вибору оптимальної профілактичної та лікувальної тактики.

Застосування запропонованих підходів у клінічній практиці сприяє удосконаленню діагностики, лікування та профілактики множинного склерозу, оскільки дає змогу своєчасно ідентифікувати пацієнтів із високим ризиком несприятливого перебігу, планувати більш інтенсивні програми спостереження й реабілітації, а також раціонально використовувати ресурси спеціалізованої медичної допомоги.

Результати дисертаційної роботи можуть бути рекомендовані до використання в освітньому процесі на кафедрах нервових хвороб, неврології та нейрохірургії факультету післядипломної освіти Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, а також у практичній діяльності лікарів-неврологів і лікарів загальної практики.

7. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження можуть бути рекомендовані до використання у навчально-методичній, науковій та практичній діяльності кафедр неврології, нервових хвороб та суміжних клінічних дисциплін закладів вищої медичної освіти України. Результати дослідження доцільно враховувати при підготовці навчально-методичних матеріалів, а також використовувати у практичній діяльності лікарів-неврологів і лікарів загальної практики.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Ознак порушення академічної доброчесності дисертанткою Гунас Мариною Михайлівною не виявлено. За результатами перевірки тексту дисертації програмою «StrikePlagiarism.com» не виявлено ознак плагіату, самоплагіату, фабрикування та фальсифікації даних. Рівень оригінальності тексту дисертації склав 83,41 %.

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Таким чином, дисертаційна робота Гунас Марини Михайлівни на тему: «Конституціональні особливості будови тіла у осіб, що страждають на множинний склероз та їх вплив на перебіг хвороби», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина», є завершеною науковою працею, в якій наведено науково обґрунтовані результати та висновки, що вирішують актуальну для медицини науково-практичну задачу встановлення конституціональних особливостей у хворих на множинний склероз, визначення їх зв'язку з перебігом захворювання та створюють підґрунтя для прогнозування його розвитку.

За актуальністю, методологічним рівнем виконання, об'ємом досліджень, науковою новизною, теоретичною і практичною значимістю одержаних результатів та оформленням дисертація повністю відповідає вимогам згідно Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21 березня 2022 р., № 502 від 19 травня 2023 р. та № 507 від 3 травня 2024 р., а Гунас Марина Михайлівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Рецензент:

д.мед.н., професор ЗВО кафедри

шкірних та венеричних хвороб з курсом ПО

ВНМУ ім. М.І. Пирогова

Світлана ДМИТРЕНКО